

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU

RO – 550024 Sibiu, Bulevardul Victoriei, 40

Tel. director: 0269 206856; centrală: 0269 212604; fax: 0269 216605
e-mail: secretariat@icsusib.ro; www.icsusib.ro; CIF: 4241214

Sibiu, nr. 363 / 18 noiembrie 2020

COLECTIV: ISTORIA ORAȘELOR

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU

PROGRAM DE CERCETARE NR. 1

- a. **Denumire:** Cercetări fundamentale privind istoria orașelor din România.
- b. **Coordonator:** Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu / Comisia de Istorie a Orașelor din România / dr. Paul Niedermaier.
- c. **Stadiul actual al cunoștințelor:** istoria orașelor nu a constituit până de curând un domeniu de cercetare aparte, drept pentru care lipsesc lucrări fundamentale din acest domeniu.
- d. **Scopul programului:** publicarea unor lucrări de referință, utilizabile pe plan național și internațional; completarea, în continuare, a unei baze de date bibliografice la care se poate apela pentru informații auxiliare.
- e. **Rezultate scontate:** impulsivarea studiilor de istorie a orașelor, ridicarea lor la o treaptă calitativ superioară și, implicit, recuperarea rămănerii în urmă a României pe plan mondial în acest domeniu.
- f. **Mod de valorificare:** Publicarea la Editura Academiei și la Editura Enciclopedică în seria *Contribuții la istoria orașelor din România*.
- g. **Durata:** diferită, de la proiect la proiect.

PROIECT DE CERCETARE NR. 1

- a. **Denumire:** *Atlas istoric al orașelor din România, Timișoara.*
- b. **Coordonator:** Dan Dumitru Iacob.
- c. **Colectiv de cercetare**
Dan Dumitru Iacob (coordonare, editare), Mariana Vlad (desenare și prelucrare planuri și hărți), Andrei Nacu (prelucrare planuri și hărți), colaboratori externi.
- d. **Termen de realizare:** cinci ani (2019–2023) pentru Timișoara.
Etape de lucru:

Etapa I (2019-2020) - Organizare proiectului: identificarea colaboratorilor, procurarea și consultarea bibliografiei principale, procurarea hărților, planurilor și ilustrației, activități de documentare pe teren și în arhive, începerea redactării și desenării planurilor.

Etapa II (2021-2022) – Redactare, desenare, traducere: redactarea capitolelor, desenarea hărților, traducerea textului în engleză și germană.

Etapa III (2023) – Editare, publicare, diseminare: pregătirea machetei editoriale în format A3, corectură, publicare și diseminare.

e. Stadiul actual al cunoștințelor: întocmirea pe plan național a atlaselor istorice constituie la ora actuală obiectivul de cercetare prioritar al Comisiei Internaționale pentru Istoria Orașelor. În România lucrările de acest gen sunt la început. Totuși, până în prezent au apărut șapte fascicule: C/1, *Sighișoara*, în 2000, C/2, *Sebeș*, în 2004, A/1, *Suceava*, în 2005, B/1, *Târgoviște*, în 2006, B/2, *Câmpulung*, în 2008, A/2, *Siret*, și B/3, *Brăila*, în 2013.

f. Scopul proiectului: valorificarea prin publicare a rezultatelor cercetării (prin care s-a urmărit crearea unei baze de date pentru cercetări comparative ample, crearea unor materiale didactice pentru învățământul preuniversitar și universitar, introducerea în circuitul științific internațional a informațiilor esențiale despre orașele românești cu o zestre istorică și urbanistică deosebită, stabilirea unor repere istorice pentru comunitățile locale, pentru reprezentanții și edili lor). În afară de excepționala moștenire istorică și urbanistică, Timișoara va fi în anul 2023 capitală culturală europeană, ocazie care face oportună editarea unui atlas dedicat acestui oraș.

g. Materiale și metode de lucru:

Pentru realizarea proiectului se vor utiliza bibliografia de specialitate actualizată, surse cartografice și imagini ale orașului Timișoara istorice și actuale. Pentru prelucrarea planurilor și hărților se vor folosi programe specializate de calculator. Deși atlasul are caracteristici interdisciplinare, metodele utilizate la redactarea textului sunt cele adecvate lucrărilor de sinteză istorică, iar prelucrarea hărților și planurilor se vor face cu instrumentele moderne specifice cartografiei digitale.

h. Rezultate scontate: finalizarea și publicarea proiectului la sfârșitul anului 2023.

i. Valorificarea rezultatelor: prin publicarea fasciculei în 2023, în funcție și de identificarea surselor de finanțare pentru publicare. Atlasul va fi introdus în circuitul științific național și internațional (prin exemplarele destinate promovării) și va fi accesibil publicului (prin tirajul comercial).

j. Colaborări în țară: cu Primăria Municipiului Timișoara, muzee din Timișoara, alte instituții din țară și străinătate.

PROIECT DE CERCETARE NR. 2

a. Denumire: *Bibliografia istorică a orașului Sibiu*

b. Coordonatori: Vasile Ciobanu, Anda-Lucia Spânu

c. Colectiv de cercetare: Vasile Ciobanu, Anda-Lucia Spânu

d. Termen de realizare: 2021

Etape de lucru: stabilirea bibliografiilor, periodicelor de specialitate, editurilor, bibliotecilor, site-urilor care vor fi cercetate; stabilirea abrevierilor; consultarea periodicelor și lucrărilor monografice; fișarea și excerptarea titlurilor privind diferitele aspecte ale istoriei orașului și culegerea lor; selectarea fișelor pentru volumul tipărit (număr estimativ 2500-3000 titluri); realizarea indicelui tematic al lucrării, potrivit structurii *Bibliografiei istorice a orașelor din România*, lucrare fundamentală a CIOR (1. Bibliografii, izvoare, metodologie; 2. Istoria orașelor din România; 3. Probleme speciale ale istoriei orașelor; 4. Istoria urbanismului și a arhitecturii; 5. Istoria dreptului și a constituțiilor municipale; 6. Istoria Bisericii; 7. Istoria culturii – fiecare domeniu cu subtemele sale specifice). Machetarea, editarea și corectura manuscrisului final.

e. Stadiul actual al cunoștințelor: Lipsa unei bibliografii istorice a orașului Sibiu, care să cuprindă titlurile cărților și studiilor, albumelor, ghidurilor și articolelor apărute, în țară și în străinătate, despre istoria acestui oraș, este resimțită de mult timp de către cercetătorii istoriei orașelor. La Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu există un colectiv specializat în istoria orașelor și o bază de date pentru acest domeniu. Acest colectiv își propune să adune toate titlurile scrierilor despre Sibiu. Preocupări în acest sens există de mai mulți ani și lucrările continuă.

Reunirea titlurilor cărților, albumelor, ghidurilor, studiilor și articolelor scrise despre Sibiu și parcurgerea lor oferă o imagine elocventă asupra interesului pe care l-au avut pentru orașul nostru și asupra rolului său european de-a lungul veacurilor diferiți cărturari, din România și din alte țări. Bibliografia evidențiază și aspectele cele mai cercetate, mai cunoscute, ca și cele ce urmează să fie investigate în viitor.

Realizarea unei bibliografii istorice selective a Sibiului răspunde recomandărilor Comisiei Internaționale de Istorie a Orașelor și este comparabilă cu proiecte existente la institute de profil din alte țări (Austria, Germania, Suedia) privind istoria așezărilor urbane din statele respective.

f. Scopul proiectului: Alcătuirea unei bibliografii cu scrierile despre istoria Sibiului de la începuturi până astăzi. Includerea bibliografiei istorice privind Sibiul în circuitul științific intern și internațional, ceea ce ar face ca cercetarea sibiană a domeniului să fie compatibilă cu cercetările de acest gen efectuate pe plan mondial. În același timp, publicarea unei astfel de lucrări este utilă și altor categorii de cititori, localnici sau turiști, interesați de istoria politică, economică sau culturală a orașului de pe Cibin.

Bibliografia istorică a Sibiului va fi un instrument de lucru indispensabil progresului sistematic în cercetarea istoriei orașelor în general, având în vedere importanța europeană a Sibiului ca centru urban. Alcătuirea sa aduce cercetările din acest domeniu întreprinse în România la nivelul european și permite satisfacerea unor solicitări privind documentarea, sosite din țară și chiar din afara ei. Publicarea unui volum care ar cuprinde cele mai semnificative titluri despre Sibiu ar face acest tezaur cunoscut specialiștilor din toată țara și chiar celor de peste hotare, care ni s-ar putea adresa apoi pentru noi date, suplimentare.

În același timp, *Bibliografia istorică a Sibiului* ar trebui să constituie un instrument de lucru util cercetătorilor din țară și din străinătate, din diferite domenii: istorie, urbanism, arhitectură, proiectare etc. Totodată bibliografia ar permite reliefaarea unor domenii mai puțin studiate până în prezent, sugerând noi direcții de cercetare spre care trebuie să se îndrepte atenția specialiștilor. Publicarea acesteia ar înlesni considerabil accesul la toate aceste informații.

- g. Materiale și metode de lucru:** Alcătuirea *Bibliografiei* necesită fișarea periodicelor de specialitate (istorie, arheologie, istorie orală, istoria artei, istoria presei, publicațiile teologice, revistele arhivelor și muzeelor de istorie și artă, etnologie, urbanism etc), dar și a unor reviste culturale și consultarea bibliografiilor apărute, a literaturii de specialitate, în biblioteci clasice și on-line, a fișierelor și cataloagelor on-line ale marilor biblioteci din țară și străinătate, a bazelor de date și a site-urilor editurilor. După adunarea tuturor titlurilor privind toate aspectele legate de trecutul orașului, urmează selectarea celor mai reprezentative titluri, astfel încât să fie cuprinse, pe lângă monografiile, studiile privind cât mai multe dintre domeniile vieții urbane, ale istoriei urbanismului, transporturilor, comunicațiilor etc. Pentru forma tipărită a bibliografiei vor fi selectate circa 2500-3000 de titluri, celelalte titluri excerptate urmând să fie adăugate în baza de date a CIOR și puse la dispoziția celor interesați, la cerere.
- h. Rezultate scontate:** Manuscris clasic și digital pregătite pentru tipar.
- i. Valorificarea rezultatelor:** publicarea lucrării sub formă de volum.

PROIECT DE CERCETARE NR. 3

- a. Denumire:** *Actualizarea cercetărilor asupra habitatului medieval din Transilvania.*
- b. Coordonator:** Paul Niedermaier.
- c. Colectiv de cercetare:** Paul Niedermaier (1/2 normă).
- d. Termen de realizare:** 2021.
- e. Stadiul actual al cunoștințelor:** Studiul reprezintă o cercetare amănunțită, în care se coroborează situația geografică cu rezultatele de până acum a studiilor arheologice, istorice, lingvistice și de altă natură. În anii anterior s-au efectuat primele cercetări de această natură, dar, pentru a ajunge la rezultate care să reziste în timp, este necesară adâncirea lor substanțială.
- f. Scopul proiectului:** Clarificarea extinderii și specificului habitatului din România la începutul Evului Mediu, pornind de la zona centrală a țării, Transilvania, și insistându-se asupra influențelor reciproce a provinciilor. Problema se abordează într-un mod cu totul inedit și în acest fel se intenționează precizarea viziunii asupra unei perioade îndepărtate. Totodată se stabilesc repere istorice pentru comunitățile locale și ediliile localităților).
- g. Materiale și metode de lucru:** Pornind de la bibliografia existentă se va face o analiză de detaliu a tipurilor de surse privitoare la dezvoltarea habitatului din Transilvania.
- h. Rezultate scontate:** publicarea proiectului într-un studiu complex, privind cele două provincii românești. Acesta va fi parte integrantă a unei cărți.
- i. Valorificarea rezultatelor:** prin publicarea unui material și prezentarea unor comunicări.
- j. Colaborări în țară:** Nu este cazul.

PROIECT DE CERCETARE NR. 4

Denumire: *Jurnale din zilele epidemiei de ciumă din Sibiu (1719-1720, 1738-1739)*

b. Coordonator: Julia Derzsi

c. Colectiv de cercetare: Julia Derzsi

d. Termen de realizare: doi ani (2021–2022).

Faza 1 (2021): transcrierea a două jurnale de ciumă (*Protocollum contagionis, 1719-1720*, 34 de file; *Pestprotocol ab anno 1538 den 21 iunii bis anno 1739 den 6 martii*; 134 de file), publicarea unui studiu în revista „Social History of Medicine”.

Faza 2 (2022): publicarea a unei ediții critice care să cuprindă cele două jurnale de ciumă din Sibiu din prima parte a secolului al XVIII-lea cu tabelele aferente, introducere, indice tematic și de nume, listă bibliografică .

e. Stadiul actual al cunoștințelor: Cele două jurnale păstrate la ANR, Sibiu, de limbă germană și latină, sunt nepublicate, aproape necunoscute publicului larg și nici specialiștilor. Ele transmit informații despre măsurile de combatere a epidemiilor izbucnite la Sibiu în anul 1719, respectiv 1738, conțin regulamente privind carantinarea populației orașului, tabele epidemiologice cu infectați și contacte directe, lista cu morți (toate persoanele cu adrese concrete) etc, fiind întocmite de autoritățile publice desemnate pentru gestionarea situației de criză. Registrele asemănătoare s-au păstrat și la Brașov, meritul de a gestiona epidemia revenindu-i acolo medicului Johann Albrich (manuscrisul lui este publicat doar în parte). S-au păstrat documente și despre carantinele instaurate la graniță cu Țara Românească și Moldova. Pe baza acestui material pot fi studiate aspecte cum ar fi: transmitera bolii (spațial și temporal), măsurile de combatere luate de autorități (inclusiv măsurile comune, transfrontaliere), reacția elitei administrative, reacția populației, schimbarea managementului epidemiei din 1719 până la 1739, consecințe pe plan social și economic.

f. Scopul proiectului: Crearea unei instrument de lucru util de cercetare privind măsurile de combatere a epidemiilor din trecut, publicarea unui studiu într-o revistă de impact mare.

g. Materiale și metode de lucru: proiectul presupune consultarea literaturii de specialitate în domeniul istoriei medicinei (tratate savante de combatere a ciumei de la Saltzman: 1510, Paussner: 1530, terminând cu Albrich: 1718-1719), istoriei orașelor.

h. Rezultate scontate: realizarea ediției aduce noi informații legate de istoria medicinei, istoria orașului Sibiu (potențialul demografic, social, economic și urbanistic).

i. Valorificarea rezultatelor: publicarea celor două jurnale de epidemie din Sibiu cu aparat critic (introducere largă în tematica combaterii epidemiilor pe baza lucrărilor de referință și pe baza informațiilor noi sustrate din jurnale și alte documente), utilizabile pe plan național și internațional; completarea, în continuare, a unei baze de date bibliografice la care se poate apela și istoricii ai medicinei.

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU

PROGRAM DE CERCETARE NR. 2

a. Denumire: *Dacia și Scythia Minor, Transilvania și Dobrogea; interferențe culturale, politice și etnice în lumina descoperirilor arheologice.*

b. Coordonator: ICSU Sibiu – dr. Zeno-Karl Pinter, CS I, ½ normă.

c. Stadiul actual al cunoștințelor: Analiza comparativă a materialului arheologic s-a făcut doar sporadic și pe complexe sau areale restrânse.

Există, de asemenea, puține studii referitoare la situri cercetate arheologic, iar sintezele asupra unor categorii de material sunt insuficiente, lăsând mereu loc unor interpretări politizate, tendențioase și anacronice.

Cele mai multe studii abordează doar rezultate ale unor cercetări arheologice de sit, fără o coroborare a acestora și fără să creioneze concluzii istorice.

Studiile existente nu se bazează pe cercetări interdisciplinare, pe analiză micro biologică, antropologică și ADN.

d. Scopul programului: Studiarea relațiilor dintre diferitele grupuri umane de pe teritoriul României la începuturile Evului Mediu pe baza materialului arheologic și a corelării acestuia cu informația istorică scrisă.

Diferențierea așezărilor umane pe baza caracterului locuirii.

Stabilirea legăturilor între caracterul populațiilor și modul de organizare a așezărilor.

Stabilirea trăsăturilor spirituale pe baza inventarului funerar și a tradițiilor funerare.

e. Rezultate scontate: Realizarea unui tablou istoric cât mai corect al locuirii umane în zone aparent lipsite de legături strânse dar marcate de caractere culturale comune.

f. Mod de valorificare: publicare; comunicări științifice.

g. Durata; etape: 2020-2022 *Dacia și Scythia Minor, Transilvania și Dobrogea; interferențe culturale, politice și etnice în lumina descoperirilor arheologice.*

Etapa I. Așezări medievale dinaintea colonizării germane în Transilvania de Sud – toponimie, cartografie istorică și arheologie. (2020)

Etapa II. Rit și ritual funerar în sudul Transilvaniei și în spațiul extracarpatic sec. X-XII. (2021)

Etapa III. Tipuri de locuințe și instalații de încălzire, amenajări și spații de producție în Transilvania și Dobrogea secolelor X-XII (2022)

Datorită noilor realități impuse de situația de pandemie, și a imposibilității organizării de cercetări arheologice sistematice în anul 2020 vom fi nevoiți să amânăm aspectele legate de cercetarea practică de teren și să ne axăm în anul 2021 pe valorificarea rezultatelor existente deja.

În același timp, colaborarea cu Muzeul din Varna și schimbul de experiență anual cu șantierul arheologic Bijala (Bulgaria) nu au putut fi realizate în acest an și sperăm că ele să se poată derula din nou în 2021.

PROIECT DE CERCETARE NR. 1

- a. Denumirea:** *Rit și ritual funerar în sudul Transilvaniei și în spațiul extracarpatic, secolele X-XII*
- b. Coordonator:** prof.dr. Zeno-Karl Pinter
- c. Colectiv de cercetare:** Prof. dr. Sabin Adrian Luca, Muzeul Național Brukenthal, U.L.B. Sibiu, dr. Sebastian Corneanu, U.L.B. Muzeul Național Brukenthal, dr. Claudia Urduzia Muzeul Național Brukenthal, dr. Andrei Nacu, Institutul de Cercetări Socio Umane Sibiu, dr. George Tomegea, Muzeul Astra, dr. Beatrice Kelemen, U.B.B. Cluj-Napoca
- d. Termen de realizare:** 2021
- e. Stadiul actual al cunoștințelor:**
Problema perioadei dinaintea colonizării germane în Transilvania a fost în general tratată doar ca preambul al colonizării. Prin acest demers, urmărim coroborarea informației și analiza teritoriului de colonizare în toate aspectele pe care le implică o cercetare modernă. Fiecare membru al colectivului a preluat o categorie ar material și un orizont cultural, respectiv cronologic ce urmează a fi corelat în continuare într-un material colectiv. Parțial aceste materiale au fost publicate sub formă de rapoarte de săpătură sau comunicări susținute la sesiuni de comunicări științifice sau simpozioane.
- f. Scopul proiectului:** Realizarea unei cartări corecte a necropolelor medievale cartate, menționate sau descoperite în Transilvania de Sud, cu inventarul și ritualul funerar caracteristic, respectiv corelarea acestora cu descoperirile din Bazinul Carpatic și chiar de la Dunărea de Jos.
- g. Materiale și metode de lucru:** Analiza de material, cercetarea arheologică, etnologică și arheometrică.
- h. Rezultat scontat:** Clarificarea aspectelor tipologice și cronologice ale necropolelor pe baza materialului analizat.
- i. Valorificarea rezultatelor:** publicare, organizare de expoziții temporare.
- j. Colaborări în țară:** ULB Sibiu, U.B.B. Cluj-Napoca, Muzeul Național Brukenthal Sibiu, Muzeul Astra Sibiu.
- k. Colaborări în străinătate:** Muzeul de Istorie și Arheologie Varna (Bulgaria).

PROIECT DE CERCETARE NR. 2

- a. Denumire:** *Arheologia bisericilor medievale din sudul Transilvaniei.*
- b. Coordonator:** Maria-Emilia Țiplic
- c. Colectiv de cercetare:** Ioan-Marian Țiplic (Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu)
- d. Termen de realizare:** doi ani (2021–2022).
Faza 1 (2021): cercetare de teren punctuală (studii de caz) și prelucrarea informațiilor obținute
Faza 2 (2022): interpretarea informațiilor și pregătirea textelor pentru publicare
- e. Stadiul actual al cunoștințelor:** Cercetarea arheologică a monumentelor ecleziastice este una dintre cele mai vechi componente ale arheologiei medievale. În timp ce în Europa Centrală

și de Vest avem un volum semnificativ de date obținute prin cercetări arheologice pentru majoritatea ansamblurilor ecleziastice (pre-romanice, romanice și gotice), situația este diferită în sud-estul Europei. Deși în România s-au efectuat unele cercetări arheologice asupra unor monumente importante (Catedrala romano-catolică din Alba Iulia, Biserica parohială din Sebeș, bazilica din Csnădioara, Biserica ev. din Sibiu, biserica ev. din Viscri etc.), în perioada comunistă cercetarea arheologică a monumentelor ecleziastice nu a fost în general încurajată. Numai după aderarea României la Uniunea Europeană, a apărut și posibilitatea accesării fondurilor europene pentru restaurarea monumentelor, astfel numărul de proiecte arheologice pentru monumente crescând semnificativ.

Cele mai reprezentative construcții ecleziastice timpurii medievale de pe teritoriul României se află în Transilvania, majoritatea biserici parohiale ridicate între secolele XII și XIV d.Hr. Creșterea proiectelor de cercetare arheologică, ce se află și astăzi în desfășurare, a permis acumularea unei cantități vaste de informații referitoare la primele construcții ecleziastice din România și aspectele ritualului funerar dezvăluit de cimitirele din jurul acestor clădiri.

f. Scopul proiectului: Valorificarea rezultatelor cercetării prin oferirea unor metodologii de lucru complexe și prelucrare a datelor; publicarea rezultatelor în reviste de specialitate și integrarea lor într-un circuit științific.

g. Materiale și metode de lucru: cercetări de teren punctuale (studii de caz), prelucrarea informațiilor obținute, stabilirea metodologiei de lucru, analiza datelor, realizarea de analogii și integrarea rezultatelor în context istoric al Transilvaniei, corectură, identificarea surselor de finanțare pentru tipărire.

h. Rezultate scontate: finalizarea proiectului până la sfârșitul anului 2022.

i. Valorificarea rezultatelor: comunicarea rezultatelor lor în cadrul unor sesiuni științifice și publicarea unor studii în reviste de specialitate.

COLECTIV: ISTORIE, LINGVISTICĂ

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU

PROGRAM DE CERCETARE NR. 3

- a. **Denumire:** Cercetări privitoare la istoria și cultura germanilor din România
- b. **Coordonator:** Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu / Dr. Vasile Ciobanu
- c. **Stadiul actual al cunoștințelor:** Istoriografia privind cercetarea istoriei germanilor din România a înregistrat o serie de progrese în perioada post-comunistă. Cu toate acestea, cercetările de până acum au tratat doar unele aspecte. Investigații sistematice încă urmează să fie întreprinse, pentru a clarifica acele aspecte mai puțin cunoscute, pentru a se putea redacta o istorie completă a tuturor germanilor din România, de la începuturile prezenței lor pe aceste meleaguri până astăzi.
- d. **Scopul programului:** realizarea unei cercetări științifice sistematice privind istoria și cultura germanilor din România, precum și publicarea rezultatelor cercetării; semnalarea unor surse istorice privind viața politică, culturală și economică a sașilor transilvăneni, precum și valorificarea lor în cadrul unor studii.
- e. **Rezultate scontate:** atragerea atenției mediului istoriografic și a publicului larg asupra importanței cercetării istoriei germanilor din România, a înțelegerii semnificației acestei minorități naționale pentru istoria României, în general, și a Transilvaniei, în special; aprofundarea cunoștințelor privind viața politică, culturală și economică a sașilor în perioada dualistă; redactarea unor studii care să fie publicate în volume sau să fie trimise spre publicare la reviste din țară și străinătate.
- f. **Mod de valorificare:** prezentarea unor comunicări științifice la conferințe internaționale sau naționale; publicarea unor volume și studii în reviste de specialitate din țară și din străinătate.
- g. **Durata:** diferită, în funcție de proiect.

PROIECT DE CERCETARE NR. 1

- a. **Denumire:** *Organizarea militară a sașilor transilvăneni la sfârșitul Evului Mediu.*
- b. **Coordonator:** Liviu Cîmpeanu
- c. **Colectiv de cercetare:** Liviu Cîmpeanu
- d. **Termen de realizare:** doi ani (2021-2022).
Faza 1 (2021, prima jumătate a anului): Stabilirea concretă a temelor și subtemelor care urmează să fie abordate precum și a metodei de lucru. Identificarea bibliografiei și a izvoarelor.
Faza 2 (2021, a doua jumătate a anului): documentarea efectivă a temelor și subtemelor care vor constitui capitolele lucrării.

Faza 3: (2022) finalizarea documentării și elaborarea lucrării.

e. **Stadiul actual al cunoștințelor:** Deloc întâmplător, istoria militară a sașilor din Transilvania a fost un subiect neglijat, atât în istoriografia săsească, cât și în cea românească. Discursul pacifist și legalist al istoriografiei săsești, din a doua jumătate a secolului al XIX-lea până în perioada interbelică, și paradigma materialist-istorică adoptată atât de către istoricii sași, cât și de către cei români după Al Doilea Război Mondial, a împins istoria militară a sașilor într-un sector periferic al preocupărilor științifice, deși puterea economică a sașilor Transilvăneni în Evul Mediu și Epoca Modernă Timpurie s-a reflectat întocmai în acțiunile lor politice și militare. Neexistând lucrări speciale dedicate acestei teme, am întreprins o serie de cercetări în această direcție, care s-au materializat într-o serie de studii specifice: Liviu Cîmpeanu, *Written Rules and Privileges: Fiscal and military Obligations of the Transylvanian Saxons in the Middle Ages*. In: *Government and Law in Moldavia, Transylvania and Wallachia*. Eds. Martyn Rady, Alexandru Simon. London: School of Slavonic and East European Studies UCL, 2013. p. 37-42; Liviu Cîmpeanu, *Consecințele războiului asupra populației civile: cazul luptelor din Transilvania în toamna anului 1600, după căderea lui Mihai Viteazul*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane Sibiu”, vol. XXIII/2016, p. 25-34; Liviu Cîmpeanu, *Organizarea militară a Brașovului până la sfârșitul secolului al XV-lea*, în *Studii de istorie a orașelor. In honorem Paul Niedermaier*, coord. Vasile Ciobanu și Dan-Dumitru Iacob, Editura Academiei-Editura Istros, București-Brăila, 2017, p. 336-360; Liviu Cîmpeanu, „*Domnul fie lăudat [...], turcii au predat cetatea!*” *Cucerirea Lipovei otomane de către transilvăneni, în 25 august 1595*, în „*Historia Urbana*”, XXVI, 2018, p. 97-111; Liviu Cîmpeanu, *Obligații militare și ordine de mobilizare a orașelor săsești din Transilvania la sfârșitul Evului Mediu*, în „*Historia Urbana*”, XXVII, 2019, p. 123-144; Liviu Cîmpeanu, *Organizarea militară a orașelor săsești în Evul Mediu. Studiu de caz: Sighișoara*, în „*Alt-Schaesburg*”, XII, 2019, p. 61-69; Liviu Cîmpeanu, *The Royal Habsburg Arsenal in Sibiu (Hermannstadt Nagyszeben) Under the Rule of Queen Isabella*, în *Isabella Jagiellon, Queen of Hungary (1539-1559)*, Máté Ágnes - Oborni Teréz (eds.), Budapesta, 2020, p. 257-273. Toate aceste studii preliminare, precum și documentarea pentru lucrarea de plan din cadrul ICSU Sibiu, intitulată *Dicționar de termeni privitor la istoria orașelor din România*, în care revine sarcina să întocmim 30 de voci privitoare la aspectele militare ale orașelor săsești din Transilvania în Evul Mediu și Epoca Modernă Timpurie, a prilejuit tema propusă pentru noua lucrare de plan. Documentația ei se află într-un stadiu avansat dar, desigur, este încă departe încă de a fi finalizată. Tema propusă corespunde cu ambele direcții de cercetare ale ICSU Sibiu, privind atât istoria germanilor din Transilvania, cât și istoria orașelor în Evul Mediu și Epoca Modernă Timpurie, atâta timp cât majoritatea izvoarelor fac referire la realitățile militare din orașele săsești ale Transilvaniei în epocile vizate.

f. **Scopul proiectului:** Realizarea unei lucrări monografice despre organizarea militară a sașilor Transilvăneni la sfârșitul Evului Mediu, având în vedere aspecte privitoare la obligațiile lor militare față de autoritatea centrală, împlinirea (sau nu a) acestor obligații, resursele umane și materiale investite în împlinirea acestor obligații, aspecte privind armamentul și ținerea pasului cu inovațiile tehnice militare de la sfârșitul Evului Mediu, problema fortificațiilor și, nu în ultimul rând, evenimente în care forța armată a sașilor transilvăneni a fost implicată.

g. Materiale și metode de lucru: În lipsa unei bibliografii prealabile, majoritatea informațiilor trebuie extrasă direct din surse care, desigur, vor fi abordate critic. Se va ține cont și de rezultatele istoriografiei internaționale privitoare la organizarea militară a orașelor germane în Evul Mediu, atât cele din Sfântul Imperiu Romano-German, cât și cele din regatele central-europene, cum ar fi Boemia, Polonia și Ungaria. Cu alte cuvinte, subiectul propus o să fie abordat în context istoric mai larg.

h. Rezultatescontate: lucrarea monografică despre organizarea militară a sașilor transilvăneni la sfârșitul Evului Mediu va fi finalizată la sfârșitul anului 2022.

i. Valorificarea rezultatelor: Lucrarea o să fie publicată la o editură de prestigiu din țară și/sau din străinătate, în cursul anului 2023.

PROIECT DE CERCETARE NR. 2

a. Denumire: *Istoria Banatului. De la constituirea provinciei habsburgice și până la destrămarea Monarhiei Austro-Ungare 1716/18 – 1918/20.*

b. Coordonatori: Costin Feneșan, Rudolf Gräf, Josef Wolf

c. Colectiv de cercetare: Rudolf Gräf, Costin Feneșan, Josef Wolf ș.a.

d. Termen de realizare: 2025

Étape de lucru:

1. stabilirea bibliografiilor, arhivelor, periodicelor de specialitate, bibliotecilor, site-urilor care vor fi cercetate; stabilirea abrevierilor; consultarea periodicelor și lucrărilor monografice; 2021-2022
2. fișarea și excerptarea titlurilor privind diferitele aspecte ale istoriei Banatului și culegerea lor; ordonarea materialului pentru volumul tipărit (număr estimativ.
3. Elaborarea textelor capitolelor și subcapitolelor. Pt. 2. și 3. 2022-2023
4. Coordonarea diferitelor capitole și pregătirea pentru tipar. 2024
5. Tipărirea volumului. 2025

e. Stadiul actual al cunoștințelor: De la Francesco Grisellini la Nicolae Stoica de Hațeg, de la Johann Heinrich Schwicker, la Leonhard Böhm și de la Cornel Groșorean, Nicolae Ilieșiu la Nicolae Bocșan, Ioan Munteanu, Costin Feneșan, cercetarea istorică a făcut mari progrese în privința elucidării diferitelor aspecte ale istoriei Banatului în secolele 18-20. Totuși o sinteză cuprinzătoare privind toate aspectele istoriei Banatului și toate popoarele locuitoare ale acestei provincii istorice lipsește până în ziua de astăzi, istoriografiile română, germană, sârbă și maghiară de după 1918 venind cu perspective preponderent naționale sau chiar naționaliste asupra istoriei provinciei.

f. Scopul proiectului: Alcătuirea unei sinteze de istorie a Banatului în secolele 18-20, de la constituirea provinciei habsburgice până la destrămarea monarhiei habsburgice și partajarea Banatului între România, Regatul Sârbilor Croaților și Slovenilor și Ungaria, care, fără a neglija principalele probleme naționale să trateze istoria provinciei dintr-o multitudine de puncte de vedere și să aibă ca rezultat un volum care să integreze toate popoarele și grupurile etnice ale Banatului istoric, dar care să privească dintr-o perspectivă integrativ europeană istoria Banatului cuprins între Mureș-Tisa-Dunăre și Carpați.

g. Materiale și metode de lucru: Culegerile de documente și sintezele existente, volumele editate în România, Serbia, Ungaria și Germania (Institutul pentru istoria

regională a șvabilor dunăreni, documentele din arhivele românești, maghiare, sârbe, austriece.

Arhivele de la Timișoara, Arad, Caransebeș, București și mai ales Viena (Haus-Hof und Staatsarchiv, Arhivele naționale de la Budapesta, Biblioteca Szecheny din Budapesta.

-Metoda istoric-critică a izvoarelor scrise

-Metode ale științelor sociale, în special statistica, analiza seriilor (date economice, demografice)

- Metoda comparatistă

- Metoda istorică clasică

Volumul va fi coordonat de istorici de marcă cum este Dr. Costin Feneșan și Josef Wolf (Tübingen) având colaboratori istorici din România (Cluj, București, Reșița), Ungaria (Enikő A. Sajti), Austria (Prof. Kurt Scharr), Germania (Josef Wolf, Dr. Olivia Spiridon), Serbia (Drago Njegovan, Filip Krčmar),

h. Rezultate scontate: Manuscris clasic și digital pregătit pentru tipar, volum: 600 p. plus ilustrații, hărți, indice de nume de localități și de persoane.

i. Valorificarea rezultatelor: publicarea lucrării sub formă de volum.

PROIECT DE CERCETARE NR. 3

a. Denumire: *Discursul elitei culturale românești din Transilvania de la finalul secolului al XIX-lea referitor la vecinii lor sași. Contribuții*

b. Coordonator: Nicolae-Alexandru Nicolaescu

c. Colectiv de cercetare: Nicolae-Alexandru Nicolaescu

d. Termen de realizare: doi ani (2021–2022).

Faza 1 (2021): Elaborarea bibliografiei privind tema (monografii, studii, articole, biografii, bibliografii, jurnale, memorii etc.), cercetarea publicațiilor culturale românești: *Tribuna, Transilvania, Familia, Archiva pentru filologie și istorie*; selectarea și analizarea informațiilor referitoare la sași privind aspecte ale vieții lor culturale, politice, sociale etc. Redactare: Introducere (motivarea temei, analiza istoriografiei, prezentarea surselor și a structurii); Capitolul I. *Elita culturală românească din Transilvania de la finalul secolului al XIX-lea și interesul ei pentru vecinii lor sași.*

Faza 2 (2022): Consultarea publicațiilor *Gazeta Transilvaniei, Telegraful Românul, Observatorul, Foaia Poporului*, identificarea articolelor publicate de elita culturală românească despre sași și analizarea informațiilor transmise; Capitolul II. *Discursul despre sași reflectat în gândirea elitei românești din Transilvania (finalul secolului al XIX-lea); Concluzii.*

e. Stadiul actual al cunoștințelor: Despre colaborările româno-germane în perioada dualistă s-au publicat o serie de studii cu caracter general precum cele publicate de Vasile Crișan, *Unele probleme ale colaborării româno-săsești oglindite în paginile revistei „Transilvania” 1868-1918*, (*Transilvania*, 1977, 6, nr. 11); Klaus Heitmann, *Oglinzi paralele: Studii de imagologie româno-germană* (București, 1996); Dumitru Hâncu, *„Noi” și germanii „noștri” 1800-1914. Un studiu imagologic urmat de „Tablouri dintr-o lume care a fost”* (București, 1998); Carmen Popa, *Relații și corespondențe interculturale româno-germane în presa sibiană* (Cluj-Napoca, 2011); Klaus Heitmann, *Imaginea românilor în spațiul lingvistic german: 1775-1918: un studiu imagologic* (Iași,

2014). Cu toate acestea, aspectele legate de discursul elitelor românești din Transilvania legate de vecinii lor sași în prima perioadă a existenței Imperiului Austro-Ungar au fost cercetate mai mult tangențial. Am remarcat lipsa unei lucrări aprofundate care să analizeze modul în care-i apreciau liderii culturali ai românilor ardeleni pe vecinii lor sași în diferitele luări de poziție din publicațiile vremii, jurnale, memorii etc. Ținta principală nu este o istorie a elitei culturale românești și nici o analiză prosopografică de factură teoretică ci o selectare și analizare a discursului (dacă a existat unul) despre sași transmisă prin intermediul presei și pusă în legătură cu ceea ce gândeau liderii culturali în particular, prin analiza memoriilor și jurnalelor personale. Proiectul de față s-a născut ca urmare a temei de cercetare „Imaginea sașilor și șvabilor în presa românească din Transilvania (1867-1918)”, unde am remarcat faptul că relatările despre sași și șvabi au fost foarte numeroase în cadrul presei politice și mult mai puțin numeroase în cadrul presei culturale. Dorim să dezvoltăm astfel tema cercetată anterior și să identificăm mobilul pentru care discursul elitei culturale a românilor a fost multe mai lax în ceea ce privește preocupările legate de vecinii lor sași.

f. Scopul proiectului: Cunoașterea aprofundată a relațiilor culturale dintre români și sași reflectată în gândirea elitelor culturale românești din Transilvania, pornind de la informațiile aflate în notele și articolele publicate în periodicele timpului, amintite mai sus. Clarificarea unor aspecte mai puțin cunoscute, legate de colaborarea românilor cu germanii din Transilvania în viața culturală. Evidențierea discursului legat de modul în care elita culturală a românilor a prezentat evoluția societății germanilor din Transilvania de la sfârșitul secolului al XIX-lea, a intereselor comune și a divergențelor inerente. În măsura în care sursele ne vor permite vom încerca să identificăm diferențele de gândire, prin evidențierea paralelismului dintre mesajul transmis prin intermediul presei, care devenea astfel public, și cel din memorii, care era de factură privată.

g. Materiale și metode de lucru: analiza presei epocii (*Tribuna, Transilvania, Familia, Archiva pentru filologie și istorie, Gazeta Transilvaniei, Telegraful Românul, Observatorul, Foiaia Poporului*); documentele aflate în custodia Serviciul Județean Sibiu și Cluj al Arhivelor Naționale, precum și la Arhivele Naționale ale României, București; analiza critică a discursului presei; prelucrarea informației cantitative folosind statistici; sintetizarea informației acumulate.

h. Rezultate scontate: Redactarea unui text științific de cca. 150 pagini (incluzând bibliografia și anexele) pe parcursul celor doi ani (2021-2022), care să surprindă aspecte ale gândirii elitei culturale românești din Transilvania despre vecinii lor sași și amprenta lor în realizarea colaborărilor româno-germane din perioada respectivă. De asemenea, deschiderea perspectivei de continuare a temei pentru perioada 1900-1918.

i. Valorificarea rezultatelor: Prezentarea de comunicări științifice la conferințe naționale și internaționale; articole și studii publicate în reviste de specialitate, precum și în volume colective, publicate la edituri acreditate CNCS.

j. Colaborări în țară: cu Serviciile Județene Sibiu și Cluj a Arhivelor Naționale ale României; Arhivele Naționale ale României, București și Biblioteca Județeană „Astra” Sibiu.

COLECTIV: ETNOLOGIE

ACADEMIA ROMÂNĂ

INSTITUTUL DE CERCETĂRI SOCIO-UMANE SIBIU

PROGRAM DE CERCETARE NR. 4

a. Denumire: *Patrimoniul tradițional imaterial din sudul Transilvaniei – personalități.* Amintim în acest sens: I.C. Hintz-Hințescu, Constantin Prică, Aureliu Milea, Vasile Iosof, Ioan Frăcea, Pimen Constantinescu, Ovidiu Bîrlea, Gh. Pavelescu.

b. Coordonator: Institutul de Cercetări Socio-Umane Sibiu / colectivul de Etnologie

c. Stadiul actual al cunoștințelor: în bibliografia de specialitate nu sunt consemnate unitar până în prezent, decât cercetări parțiale, care oferă doar o imagine secvențială a rolului aparte pe care personalitățile etnologiei l-au avut în evoluția cercetării instituționalizate a culturii și civilizației tradiționale din România.

d. Scopul programului: Publicarea unor lucrări de referință în domeniu, importante pentru studierea patrimoniului tradițional imaterial.

e. Rezultate scontate: evidențierea specificului cultural autohton, precum și a relațiilor minoritar/majoritar, alinierea, din punct de vedere metodologic, la stadiul și formele europene ale timpului. Relevarea liniilor directe ale preocupărilor și contribuțiilor în domeniile conservării, informatizării și valorificării patrimoniului tradițional.

f. Mod de valorificare: comunicări științifice, editarea unor studii în reviste de specialitate, digitizarea patrimoniului imagistic, continuarea seriei „Documente inedite”, ajunsă la volumul al V-lea. Estimăm încheierea, în condiții normale, a seriei de 10 volume reprezentative pentru cultura populară din sudul Transilvaniei.

g. Durata: 2021-2025.

PROIECT DE CERCETARE NR.1

a. Denumire: *Documente inedite în arhivele instituționalizate din sudul Transilvaniei: Brașov, Făgăraș, Sebeș, Sibiu*

b. Coordonator: Prof. univ. dr. Ilie Moise – C.S. I.

c. Colectiv de cercetare: prof. univ. dr. Ilie Moise – C.S. I, dr. Andreea Buzaș – C.S. III

d. Termen de realizare: 3 ani (2021-2023).

Faza I - 2015: documentare, informare bibliografică consacrată temei, prin parcurgerea integrală a materialelor.

e. Stadiul actual al cunoștințelor: în bibliografia de specialitate nu sunt consemnate unitar până în prezent, decât cercetări parțiale, care oferă doar o imagine secvențială a rolului aparte pe care personalitățile etnologiei noastre l-au avut în evoluția cercetării instituționalizate a culturii și civilizației tradiționale din România.

f. Scopul proiectului: realizarea unor lucrări științifice privind obiectul cercetării, care

vor fi diseminate la sesiuni științifice, în reviste de specialitate, pentru a face cunoscut, într-o formulă organizată, conținutul și structura *arhivelor de folclor din sudul Transilvaniei*, insuficient cunoscute în lumea științifică românească.

g. Materiale și metode de lucru: studierea principalelor fonduri ale *arhivelor de folclor instituționalizate* și parcurgerea bibliografiei aferente.

h. Rezultate scontate: finalizarea la termen a activităților propuse; alinierea, din punct de vedere metodologic, la stadiul și formele europene ale timpului. Relevarea liniilor directe ale preocupărilor și contribuțiilor etnologilor din domeniul salvării patrimoniului culturii imateriale. Se estimează finalizarea fiecărei faze la termenele stabilite și încheierea proiectului la sfârșitul anului 2023.

i. Valorificarea rezultatelor: prin articole, studii științifice, participări la sesiuni de comunicări științifice, publicarea a două volume (în 2022 și 2023) adresate atât specialiștilor, cât și unui public mai larg, interesat de acest domeniu.

j. Colaborări în țară: cu Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, Complexul Muzeal ASTRA, Biblioteca Muzeului Brukenthal, Biblioteca județeană ASTRA Sibiu, Arhivele Muzeelor cu profil etnografic din Brașov, Sebeș și Făgăraș, Arhiva de folclor a Academiei Române (Cluj-Napoca) și Arhiva Institutului de Etnografie și Folclor „Constantin Brăiloiu” București.